

TÜRK KÜLTÜRÜNÜ ARAŞTIRMA ENSTİTÜSÜ

TÜRK KÜLTÜRÜ

AYLIK DERGI

Sayı 80

Yıl VII

Haziran 1969

Fevziye Abdullah TANSEL (Hazırlayan), *Namık Kemal'in Husûsî Mektupları II., İstanbul ve Midilli Mektupları I*, Ankara 1969, Türk Tarih Kurumu Basımevi, 532, s., 100.— TL. Tarih Kurumu yayımlarından II. seri - No. 22a.

Hocamız Fevziye Abdullah Tansel'in uzun çalışmalar sonucunda Türk ilim ve fikir âlemine sunmayı başardığı bu ikinci cilt ile bir devrin siyasi görüşü ilmi yollarla kısmen açığa kavuşturulmuş; bir devrin tarihine ışık tutulmuştur.

Yukarıda adını zikrettiğimiz eserin birinci cildini 1967 yılında ortaya koyan Tansel (I. cildin tanıtma ve tenkidleri için bk. T. Gülensoy, *Türk Kültürü*, V., sayı: 60, S. 930; O. F. Köprülü, *Türk Kültürü*, VI, sayı: 63. S. 201), bu ikinci ciltte Şubat-Mart 1877 ile 27 Aralık 1879 tarihine kadar yazılmış 214 mektubu neşretmiştir. Mektuplarda zikredilen "o devir siyasi hâdiselesinin başında 19 Mart, 1877'de birinci Osmanlı Meclis-i Meb'ûsân'ının açılışı ve 13 Şubat 1878'de süresiz olarak kapanmaya kadarki çalışmaları, 23 Nisan 1877'de başlayan Osmanlı - Rus savaşı, 3 Mart 1878'de aktedilen Ayastafanos Muâhadesi, Berlin Konferansı ve 13 Temmuz 1878'de imzalanan Berlin Muâhadesi, bu arada, 20 Mayıs 1878'de cereyan eden Ali Su'âvi vak'ası gelir."

Mektuplardan 80'i kızı Feride Hanım'a, 59'u Menemenli Rif'ad Bey'e, 8'i Teodor Kasab'a, 9'u Abdülhak Hâmid'e, 7'si Süleyman Hüsnü Paşa'ya,

7'si Ebüzziya Tevfik'e, 4'ü Zeynü'l-Âbidin Reşid'e, 4'ü oğlu Ali Ekrem Bolayir'e, 3'ü Edirneli Mustafa Reşid'e, 5'i Mustafa Asım Bey'e, 4'ü Recâizâde M. Ekrem'e, 2'si Ahmed Mithat Efendi'ye, 1'er adedi de Ahmet Cevdet Paşa, Zorlu Rifat Bey, Mehmed Nâzım Paşa, Veys Paşa, Sabri Paşa, Menekşelizâde Emin Efendi, Mustafa Reşid Bey, Hüseyin Nâzım Paşa, Kapdan Hüsnü Efendi, Nef'i Efendi, Ziya Paşa, Sâmî Paşazâde Sezâ'î, Sâmî Paşazâde Halim Bey, Bereketzâde İsmâ'il Hakkı, Hamdi Ahmed Paşa, Rauf Bey, Mehmed Sadık Paşa, Sultan Abdü'l-Hamîd ve Mabeyn-i Hümâyûn-i Pâdişâhî Serkitâbet-i 'Âlisi'ne yazılmış olup, 1 adedinin kime yazıldığı meçhuldür.

Görüldüğü üzere mektuplardan çoğu kızı Feride Hanım'a yazılmıştır. Kısa ve çoğunda havaadn sudan bahseden bu mektuplarda önemli tarihi olaylara pek rastlanmaz. Dert ortağı olarak görülen damadı Menemenli Rif'ad Bey'e yazılan mektuplar ise, o yılların tarihi hâdiselerini aksettiren kıymetli birer verika mahiyetindedir.

Eserde, zengin dip notları ile gerekli açıklamalar yapılmış; hattâ bazan 2-3 sayfa tutan izahlara girişilmiştir.

Fikir bakımından çok zengin olan Kemal'in mektuplarında geçen, içtimâî, siyasi, hukuki sahalardaki tâbirleri ihtiva eden "Umûmî İndeks", eser üzerinde çalışacak olanlar için gayet faydalı bilgileri de ihtiva etmektedir.

T. Gülensoy